

Участь українських козаків у подіях першого періоду Великої Північної війни

Виконуючи умови Коломацького договору 1687 року, гетьман Іван Мазепа із самого початку Великої Північної війни надавав суттєву допомогу армії Петра I. Козацькі полки Гетьманщини постійно брали участь у воєнних діях на території Московії, Прибалтики, Речі Посполитої та були задіяні на допоміжній службі.

23 серпня 1700 року 3-тисячний козацький загін у складі Полтавського, Прилуцького, Стародубського полків під проводом Івана Іскри та загін, на чолі якого перебував наказний ніжинський полковник Леонтій Шрамченко, були направлені до Риги на допомогу польському королю Августу II.

У цей час московські війська, які рухалися до Нарви, були підсилені 12-тисячним загоном у складі Ніжинського, Київського, Чернігівського, Полтавського, Стародубського, Миргородського, Прилуцького полків, двома компанійськими та двома сердюцькими полками, очолюваними ніжинським полковником Іваном Обидовським. Проте через непослідовність розпоряджень московського царя козаки не встигли прибути вчасно. Звістка про розгром шведами московитів під Нарвою застала корпус Обидовського в районі Пскова. Через два тижні після цих подій український загін розсіяв шведських фуражирів, які направлялися до Псковського повіту. У грудні козаки взяли участь у бойових діях на території Естляндії. Протягом 1700-1702 років українці були задіяні у походах на Марієнбурзьку (Мальборкську) фортецю, а також відзначилися в локальних перемогах поблизу Ерестфера, Гуммельсгофа, Гелнетів, Каркузи, Лагоса, Ракобора, Алісти та інших міст Естляндії й Ліфляндії.

Під час походів козаки потерпали від холоду і нестачі їжі, зневажливого ставлення московського командування. 31 січня 1701 року від застуди помер Обидовський. Після його раптової смерті козаки вже не приховували свого невдоволення тим, що їх послали на північ. Навесні загін повернувся на батьківщину.

Невдовзі у Прибалтику вирушили нові з'єднання: 7000 запорожців та козаків Гадяцького полку на чолі з наказним полковником Михайлом Бороховичем, де вони допомагали польсько-саксонській армії атакувати Ригу. 26 червня 1701 року гетьман спорядив 17-тисячний корпус під командуванням наказного гетьмана Данила

Апостола у складі Миргородського, Полтавського, Лубенського, Переяславського та двох компанійських полків до Прибалтики.

За вдалі дії українці не отримали ніяких нагород, війська поверталися додому з великими втратами. У козацьких полках зростало невдоволення. Данило Апостол надіслав гетьманові вельми песимістичного листа, називаючи московитів лиходіями, які зверхньо ставляться до козаків. Джерела цього періоду засвідчують випадки переходу українців на бік шведів.

1702 рік також виявився виснажливим для гетьманців. 12-тисячний загін під командуванням Стародубського полковника Михайла Миклашевського діяв у районі Бихова та Могильова, Чернігівський полк, очолюваний Яковом Лизогубом, узяв участь у боях біля гирла Неви під Нотенбургом та Ніеншанцом.

Не підтримуючи планів Мазепи щодо приєднання Правобережної України до Гетьманщини, Московія користувалася нею як розмінною монетою в переговорах з Августом II. Проте 1704 року козацькі війська вступили на терени Правобережної України. Гетьманові на деякий час вдалося об'єднати Право- та Лівобережну Україну в єдину козацьку державу.

1706 року козаки взяли участь у бойових діях під Несвіжем, Ляховичами, Клецьком, де чимало з них потрапили до шведського полону.

Україна не тільки брала участь у війні своїми збройними силами, а й зазнавала економічного виснаження та надавала людські ресурси для реалізації будівничих проектів Петра I. Козаків використовували як дешеву робочу силу під час будівництва каналів, доріг, фортець та інших укріплень.

Усе це робило війну дуже непопулярною в Україні. Крім воєнних негараздів, козаків непокоїло обмеження царським урядом їхніх станових прав. Незадоволення викликав указ 1705 року про перетворення двох козацьких полків, висланих до Пруссії, на регулярні драгунські. Серед козацької старшини поширювалися чутки про ще суттєвіші зміни. Непевність майбутнього України призвела до посилення антимосковських настроїв в українському суспільстві і до незадоволення старшини політикою московського царя щодо України.